

Charlotta Enerbäck gör viktiga fynd ▶

PSORIASIS finns hela tiden även när den inte syns

Psoriasisforskare i Linköping har studerat olika immunologiska faktorer i blodet hos psoriasispatienter före och efter ljusbehandling, och det visar sig att halterna av dessa faktorer är oförändrat höga även när patienterna är utläkta.

Text CATARINA GISBY

Foto STAFFAN GUSTAVSSON

FYNDEN är viktiga.

– Kanske har vi hittat ledtrådar till psoriasispatienternas ökade risk för olika typer av samsjuklighet, säger Charlotta Enerbäck som leder forskargruppen.

Resultaten publiceras i dagarna i den medicinska tidskriften *British Journal of Dermatology*.

Vi har stämt träff med Charlotta Enerbäck utanför Café Cellskapet på Universitetssjukhuset i Linköping för att tala om just de senaste rönen inom psoriasisforskningen. Det är ett och ett halvt år sedan hon, i egenskap av dermatolog och genetiker, kom till Östergötland från Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg.

Charlotta Enerbäck fick den tjänst som inrättades tack vare en donation på tio miljoner kronor. Tiden som gått har hon framför allt ägnat åt att bygga upp en helt ny forskargrupp. Studien som publiceras i den brittiska tidskriften är gruppens första.

Låt oss gå tillbaka till den:

Forskarna studerade alltså patienter före ljusbehandling (när de hade psoriasis) och efter densamma (när psoriasisen var utläkt).

— Vi var bland annat intresserade av

halterna av cytokiner och kemokiner i blodet. Jämfört med kontrollgruppen hade psoriasispatienterna klart förhöjda halter av de här substanserna före ljusbehandlingen, berättar Charlotta Enerbäck.

Förbryllande var att halterna var lika höga oberoende av hur mycket psoriasispatienterna hade.

– Det fanns alltså inte någon koppling till sjukdomens svårighetsgrad.

Ännu mer förbryllande var att de höga halterna kvarstod fastän sjukdomen inte längre syntes på kroppen.

– Därmed har vi tydliga tecken på att psoriasis är en systemisk inflammationssjukdom, fortsätter Charlotta Enerbäck. Vi vet sedan några år tillbaka att det finns en koppling mellan psoriasis och andra sjukdomar och här kan vi ha nyckeln som leder oss vidare när det gäller samsjukligheten.

FINNS HELA TIDEN. Psoriasis är med andra ord en sjukdom som finns även när den inte syns. Och i en kropp som alltid går på högvarv kan det vara lättare för andra sjukdomar att få fäste.

Forskningen som beskrivits här ovan handlar om hur immunförsvaret reagerar, om det som brukar kallas immunologi.

Men mycket talar för att psoriasis också har med genetik, ärftlighet, att göra.

– Psoriasis är ju en nedärvd sjukdom. Längre har man försökt hitta sjukdomsorsakande gener men inte lyckats trots att man har ansträngt sig väldigt hårt, säger Charlotta Enerbäck. Idag har man kommit fram till att det förmodligen är en kombination av flera vanliga

genvarianter som orsakar sjukdomen, och det i samspel med omgivande faktorer, tillägger hon.

HALSFLUSS KAN UTLÖSA. Det är vanligt att psoriasis dyker upp i tonåren och det är vanligt att en ordinär streptokockinfektion (halsfluss) är den utlösande faktorn.

– Man får då den guttata formen av psoriasis.

Hos de flesta är det början på en livslång sjukdom, men hos andra försvinner den faktiskt.

– En del blir bara av med den. Varför är oklart.

Charlotta Enerbäck har föreläst om psoriasis och bröstcancer. Finns det någon koppling mellan de här två sjukdomarna?

– Nja, säger hon och drar på svaret. Man kan inte säga att det finns en specifik koppling till bröstcancer, men det finns likheter mellan psoriasis och cancer.

PROTEINET PSORIASIN förekommer i allra högsta grad vid psoriasis. (Det är därför proteinet heter psoriasin.) Men det finns dessutom i ökad mängd hos många patienter med bröstcancer, och då är prognosen också ganska dålig.

Psoriasis är en sjukdom med hög, kontrollerad cellbildning i kombination med inflammation och kärlnybildning. Vid cancer är cellbildningstakten lika hög, och även här äger den rum i kombination med inflammation och kärlnybildning, men den avgörande, stora skillnaden är att cellbildning vid cancer sker helt okontrollerat.

Psoriasis är en i allra högsta grad variabel sjukdom och det skapar problem för forskarna, konstaterar Charlotta Enerbäck. Sjukdomen kan se så väldigt olika ut från person till person.

Vad är det som sätts ur spel vid cancer jämfört med psoriasis? Hur vidmakthåller psoriasis kontrollen över cellbildningen?

– Vi skulle ha nytta av att veta detta. Det skulle gagna både psoriasis- och cancersjuka, säger Charlotta Enerbäck. Cellbildningen sker i båda sjukdomarna oerhört snabbt och är en aktivitet som kräver mycket energi. Frågan är om man kan stoppa energitillförseln, det vill säga kärlnybildningen.

Skulle man kunna svälta ut både psoriasis och cancer?

– Kanske det! Det är därför vi forskar en hel del kring kärlnybildning här i Linköping. Vi har lagt ned mycket kraft på att samla in ett stort patientmaterial, bland annat genom att vända oss till Psoriasisförbundet, och vi frågar förstås även de psoriasispatienter som kommer till oss här på hudmottagningen om de kan tänka sig att ställa upp.

Prover på patienterna tas från såväl frisk som sjuk hud. Dessa celler fryses ned till minus 180 grader i flytande kväve. I den snabba processen går metabolismen ned till ett minimum men cellerna lever fortfarande.

Tack vare det här materialet kan

mängder av olika analyser göras kontinuerligt. Ett femtiotal psoriasispatienter i Linköping med omnejd har hittills varit med och bidragit till forskningen. Ett antal kontrollpatienter har också ställt upp. Dessutom finns det ett stort genetiskt material från Göteborg som numera finns i Linköping.

– I det så kallade Göteborgsmaterialet ingår prover från cirka 300 familjer, berättar Charlotta Enerbäck.

GENER UNDERSÖKS. Människornas celler utgör grunden för flera genetiska forskningsprojekt.

– Vi försöker till exempel ta reda på om det finns någon gen som är mer inblandad i psoriasis än andra gener, och om det i så fall finns någon korrelation till svårighetsgrad eller debutålder. Skulle vi hitta en sådan gen vore det i sin tur intressant att se om det går att blockera den eller det den kodar för. Man kan säga att vi arbetar för att hitta nya infallsvinklar. Det kan vara svårt att beskriva det hela på ett förståeligt sätt, för egentligen handlar det om sådant som vi ännu inte vet någonting om.

Psoriasis är en i allra högsta grad variabel sjukdom och det skapar pro-

blem för forskarna, konstaterar Charlotta Enerbäck. Sjukdomen kan se så väldigt olika ut från person till person.

– Varför blir till exempel en del sjuka igen direkt efter det att de kommer hem från en klimatresa medan andra förblir friska i kanske ett år? Om vi kunde förstå vad som är anledningen till bara den skillnaden hade forskningen kring sjukdomen kommit en bra bit på vägen.

Spelar psyket någon roll?

– Det är svårt att dokumentera om psyket har någon betydelse, men det är uppenbart för alla som arbetar med psoriasis att det spelar stor roll hur man mår och hur man hanterar sin livssituation.

Charlotta Enerbäck berättar om en 70-årig man hon mötte. Han var nybliven änklings och hade precis fått psoriasis.

– Förmodligen för att han befann sig mitt i en svår livskris.

Forskningen kring psoriasis i Linköping växer. Charlotta Enerbäck och hennes forskarkollegor har flera nya studier på gång.

– Psoriasis är en komplex fascinerande sjukdom, avslutar hon. Det finns så mycket vi inte vet och därmed så mycket kvar att göra.